

Forfatter: Ewald, Johannes

Titel: Udrag fra JOHANNES EWALDS LEVNET OG MEENINGER

Citation: Ewald, Johannes: "Johannes Ewalds samlede skrifter", i Ewald, Johannes: *Johannes Ewalds samlede skrifter*, Gyldendal, (1969), s. 247. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-ewald06val-shoot-idm140353511259856/facsimile.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Johannes Ewalds samlede skrifter

vittigheds Nag skikke deres forvildede, eller kun forældede Sønner til et Land; hvor de dog nogenledes kan forudsee, at Døden er dem det visseste, og en moralsk Forbedring det umueligste — Var det dem virkelig om denne sidste at gøre; skulde det være ubegribeligt, hvorfor de sendte dem saa langt bort i Skole hos Mulatter og forløbne Engellænder — De skulde uden Tvivl bedre kunde komme til sig selv igjen i Europa — Men det var dem om at gøre, at befrie Jorden og egentligst sig selv fra en Byrde, en Skam, hvormed de har haft det Vanheld — og i Hensigt til Opdragelsen oftest den Uforsigtighed, den lasterhaftige Ubillighed, at belæse sig og andre — A la bonne heure! — Men jeg veed, at jeg i dette Tilfælde, af to onde Ting, heller vilde være Søn, end Fader — For igjen at komme til min Broder, saa var han reyst til Vestindien, kort før end jeg kom tilbage fra Tydskland — Vi skrev hinanden et Par Gange til — Men inden et Par Aars Forløb, fik jeg den Efterretning; at min Broder, i Selskab med to Franskmænd, havde haft det Indfald, uden sine Officeerers Forevidende, at gjøre en Lystreyse paa en lille Baad over til et af de Spanske Eylande — En medlidende Orçan havde paa taget sig, med et, at gjøre Ende, paa denne og overalt paa hans heele besværlige Pilegrims Keyse igjennem Livet — Med andre Ord, han var dronet — Dette var Enden paa min Broders Skjæbne — Jeg vender tilbage til min egen —

30 Jeg havde, som sagt, tabt min Broder af Synet — og nu rev Skibet mig allerede længer og længer bort, fra den sidste af alle dem jeg hidindtil havde kjendt og elsket i Verden, fra alt Haab om Hjelp eller Understyttelse, som var grundet paa andet, end paa Gud og mit eget alt for modige Hjerte — Som Tovene springe, naar Skibet løber af Stabelen saaledes brast nu enhver af de Forbindelser, som jeg hidindtil havde haft, med mit Fædrene Land, mine Forældre, mine Venner — — og jeg

248 JOHANNES EWALDS LEVNET OG MEENINGER

foer brusende ud i Verdens vilde Ocean — — Alt det jeg søgte, var mig saa vildfremmed, som alt hvad jeg saae — Jeg eyede ikke en eneste Skilling i min Lomme; og min heele Rigdom bestoed i et Brev med et stort Segl for, en lille Lomme-Pistol, 5 og de forslidte Klæder jeg havde paa Kroppen — Man skulde formode, at disse Betragtninger havde opvakt Tungsindighed, Kummer, Frygt, og selv Fortrydelse hos mig; og man vil destomeer undre sig, naar jeg bevidner, at de just opvakte det mod- 10 sætte af alt dette i min Sjæl — Jeg har virkelig fra det første, jeg kunde skjønne, haft noget Don Quixottisk i min Character; som et stolt Hjerte der altid indtil Enthusiasme var Elskere af Friheden; i Foreening med en hidsig Indbildningskraft, uden 15 Tvivl avlede, og visse Feyl i min Opdragelse bragte til Moedenhed — — Jeg var fra BarnsBeen af en soeren Elsker, en Beundrer af alt det Besynderlige; det hvorved man lettest kunde skille sig fra Mængden, og saaledes blive bemærket, ofte omtalt og 20 peget med Fingre paa — Hvilken Sæd, til sande og glimrende Dyder; om den havde blevet nyttet; og styret i den rette Flugt! — Men saa loed alle mine pedantiske Lærere, ikke en eneste undtagen, sig nøye med at proppe min Hukommelse fuld af 25 Bibelske Sentenser, Latinske og Græske Gloser og filosofisk Sladder; uden at en bekymrede sig om, at danne mit brusende Hjerte, eller loed sig det vedkomme, enten jeg kunde tænke og føle, eller ey — De Eventyrer, som jeg med stor Begjær- 30 ligbed sneg mig til at høre af TjenesteFolkene; var mig ligesaamange Troens Artikler — Min hurtige IndbildningsKraft fandt dem let ikke allene muelige, men selv smukke og meget værde at efterabes — og da ingen gjorde sig Umage for at 35 overtyde mig om deres Urimelighed, || blev de naturligt nok de første Grund-Regler, hvorefter jeg i min lille Hjerne anlagde Planen til mit Liv — Jeg har uden Tvivl, ønsket at seyle paa en Høvel-

Spaand, som EspenAskeFiis, førend jeg har ønsket at erobre Verden, som Alexander den Store — Men det er tilforlædligt, at det første, af mine barnagtige Anslag, som jeg kan erindre, var at flyve; det
 5 andet var at hverve og anføre en Mængde Drenge, for med dem at erobre Tyrkiet — og det tredie at blive Missionair i Aethiopien, eller et andet Sted, hvor jeg kunde haabe at blive flaaet for Troens Skyld — Jeg anfører dette som en Prøve paa min
 10 IndbildningsKrafts Fordærvelse og paa min naturlige Lyst til det besynderlige, eller til at bemærkes — Min Barndoms første Træk, er desuden umistelige, til med Tiden at kunde gjøre Regnskab for det sære, som uagtet saa mange skarpe Luttreller, er blevet uudsletteligt i min Character — Man kaldte mine Indfald dengang barnagtige; som de egentlig og i en nøye Forstand var — men man løe af dem; og man burde have grædt over dem --
 15 Bør man blot lee af Sæden til Ukrud, fordi den er saa lille? — Man sagde mig ofte nok, at jeg bygte Casteller i Luften; men man hverken hindrede mig i at bygge ficer; eller lærte mig, at blive ved Jorden — Da jeg begyndte, at læse de latinske Historieskrivere, læste jeg dem, efter lovlig Sædvane,
 20 blot som Stille-Bøger; og dem, saavelsom alle andre historiske Udtog, uden mindste Valg, uden mindste Anvendelse i Hensigt til Sæderne og Livet -- De blev følgelig meer Næring end Gift for det eventyrlige i min Tænkemaade — Da jeg kom i den offentlige Skoole, faldt jeg, for mine Synders Skyld i en Philologs Hænder -- det er at sige, han var en purus putus Philologus — For Resten var han virkelig en ærlig Mand, han var ufortrøden i sit Arbeide, og han vilde mig vist vel — Kun Skade, at
 25 han stadig troede, at der ikke behøvedes meer til mit, eller nogens Vel, end den ædle Fordeel, at kunde latinsk, græsk og hebraisk bedre, end sit Modermaal. — Om jeg for Resten blev god, eller ond, klog eller dum, var noget, som han sandt at

sige, neppe holdt sin Opmærksomhed værd — i det mindste kunde jeg hos ham uden al Tiltale vove de vildeste og farligste Stræger — naar jeg for Resten færdig kunde opregne mine Gloser og mine Regler — men feylede jeg heri; da var ingen Barmhertighed at vente — Som en Art af Recreation, tillod han mig i mine meget faae ledige Timer, at jede omkring i hans vidtløftige Bibliotheque; og der at læse, hvad for Bøger jeg vilde — De første efter min Smag, som jeg til mit Vanheld, opdagede; var de Islandske Sagaer — Ligesaa mange Skrit nærmere til DaarcKisten for mig — Tom Jones, som jeg, til min Lykke troer jeg, kort derefter fik laant i Skoelen, forfinede igjen nogenledes min Smag paa Even-||tyrer — Endelig fik jeg fat paa Robinson Crusoe — Denne Rousseaus Afgud, kunde saa nær have gjort mig rent forrykt — Det er vist, at jeg, dengang tretten Aar gammel, ikke alleneste fattede det Anslag, men virkelig gjorde en Begyndelse med, at undløbe til Holland, for derfra at seyle til Ostindien, i det fromme Haab, at kunde strande underveys paa en eller anden ubeboet Æ — En af mine barnagtige Tildragelser, som i andre Hensigter, fortjener ved Leylighed at fortælles udførligere! — Nu var den tydske Krig begyndt; og den gav min romanske Tænkemaade en ganske nye Flugt — Det politiske Raserie, som dengang overfaldt og ventelig ved alle slige Leyligheder vil overfalde de Danske, er altfor bekjendt — Vi var ikke Danske meer; vi var Preuser og Øster- riger — I alle VertsHuuse, paa alle Torve, Kirke Gaarde og andre Samlings-Pladse, førte vi Krigen in effigie, eller egentligere en miniature — Det gik virkelig sjelden af uden braadne Pander — Vor Skocle deelte sig strax, som alle andre Selskaber i to Partier, og jeg kom, til en Advarsel troer jeg for min tilkommende Skjæbne, paa det Østerrigske — Om Dagen de beste Venner, trak vi ordentligvis om Aftenen op imod hverandre i fulde Ge-

leeder; og vort Slagsmaal gik saa lidet af med Spøg, at ikke sjelden en eller to af os, maatte bæres hjem — De blotte Næver syntes os snart et alt for barnagtigt Genvær — Stecne som vi sloeg haand-
 løst til hinanden med var vore Kugler; og Knive, som vi bandt paa Enden af Kjæppe vore Bajonetter — Det var et virkeligt Under, at intet Mord skeede — En Anmærkning, som jeg ikke kan undlade at gjøre, er, at vi virkelig begyndte at blande
 en Art af Politique i vore smaae Krige — Der var et Chor fattige Skoledrønge, som egentlig heed Currender, fordi de var bestemte til at løbe for os andre, og som vi kaldte Corinther, eller Crinther — Disse Corinther var næsten alle store, haand-
 faste og veløvede i at slaaes — Vi brugte dem, som HjelpeTropper — det er at sige, at det Partic som kunde bringe de fleeste Penge til vey, leyede dem; og var vis paa Seyeren — Dette gav Anledning, til utallige Staats-Kneb og Cabaler — Vi begyndte at
 forføre hverandre de meest velhavende Cammerader fra — En rig Ridder blev os langt vigtigere end en stærk — det er at sige, vor Krig begyndte, at blive modern — Men nok om disse Barnagtigheder! — I denne Tid var det, at jeg tilskrev min Moder et
 meget vidtløftigt og et meget comisk Brev, hvori jeg forestillede hende, at jeg ikke havde Lyst til andet, end Krigen; og desuden ikke var bestemt til andet — En Engel, skrev jeg omtrent, havde aabenbaret sig for mig i Søvne, og ved at foreviise mig en
 Kaarde og en Pen, spurgt mig ved hvilken jeg vilde forsøge min Lykke — Jeg havde af skyldig Lydighed imod min Moder, strax grebet efter Pennen
 — Men han havde satt || et Ansigt op derved, som om han vilde æde mig; og socret paa, at jeg vilde
 blive det ulykkeligste Menneske, om jeg blev ved mit Valg — — Heele Frugten af min vittige Opfindelse, var et Brev fra min Moder, hvori hun anbefalede min Rector, at give mig en god Product
 — Til min Lykke havde jeg ventelig just den Dag,

da det ankom, opregnet en Snees Blade af Knollii Vocabularium med Færdighed — Vist er det, at han kun loe af mit Indfald — Jeg blev følgelig, imod min Villie, Student, men min Sjæls Tilbøylighed til det eventyrlige, voxte uden Hindring —
 5 Man kan tænke, at jeg i min Stiffaders, en bondefødt Hørkræmmers Huus, og ved det danske Academie, ikke fandt noget, som kunde quæle den — En Omstændighed af de Danskes Kandestøberiske Krig, som jeg med Flid har spart til sidst i disse Betragtninger, er den besynderlige Høagtelse, som man i Almindelighed havde for de Preüsiske Husarer — Grunden hertil kunde i det mindste ikke være tilstrækkelig eller ægte, da Husarerne ved alle Armeer, næst Cosakker, Calmukker og Pandurer, med al Ret, er mindst agtede af alle Tropper — Maaskee, at blot deres Huer og deres Knebelsbarter var Skyld heri — Rimeligere var det kanskee, det dristige, det raske og vilde, som man comisk nok forudsatte hos Folk, der var saa bizarr klædte — Men endnu sandsynligere var det den naturlige Tilbøylighed som en hver har til Frihed — Husarerne var, i det mindste efter vort Begreb om dem, de frieste blant alle Soldater — Om man kan være Helt under al Subordinationens Tvang, er noget som jeg vil opsætte, at undersøge til en anden Gang — Saameget kan jeg sige strax, at det falder os af Naturen meget vanskeligt at forestille os en Helt i denne Stilling — Hvor liden Deel har dog den kjækkeste Infanterist, jeg vil ikke sige i vor Høagtelse, men selv i vor Opmærksomhed; naar han vel med det koldeste Blod, nøye forretter alle sine Pligter, men paa det mindste Vink af Trommen eller af Majorens Kaarde maae retirere for en Fiende, som han foragter? — Hans Cammeraders Feighed, Generalernes Uforsigtighed, slette Stillinger, uformodentlige Vanheld, hundrede Ting forene sig i at quæle hans Tapperhed, og enhver ærefuld Gnist deraf — Her-

til kommer det, at han forsænket i Mængden sjelden eller aldrig kan bemærkes — Husaren derimod er ofte baade allene og frie — Hans Handlinger og hans Ære staae derfor tiere i hans Magt; og han bliver bedre og tiere bemærket — Dette er kun løse Betragtninger, som jeg med Tiden vil faae Leylighed nok til at undersøge nøyere — Nu vil jeg kun sige, at den ægte Tapperhed omtrønt er den høyeste Punct, som en menneskelig Sjæl kan naae; og at denne, naar den vil opløfte sig til en Dyd, som er saa ophøyet over vor ordentlige Sphære, nødvendig maae finde alle Baand besværlige og hinderlige — det er at sige, at enhver kjæk Sjæl; og selv enhver romansk Sjæl, enhver som ønsker at kunde udmærke sig fra den almindelige Hob, maae nødvendig ansee Friheden for en af de største timelige Lyksaligheder — — ||

Dette bringer mig ved en ordentlig Følge til at tale om det, som jeg i Begyndelsen af disse Betragtninger erindrede; at jeg nemlig fra BarnsBen af, elskede Friheden indtil Enthusiasme — Dem, som ønske at kjende mig, og i Anledning af mig, nogle af det menneskelige Hjertes skjulteste Afkrøge, beder jeg legge meget nøye mærke til dette HovedTræk i min Character — Saavit jeg kan skjønne; har disse to Grundtræk; den Lyst, nemlig, at bemærkes, og den Lyst at være frie, baade først anlagt og siden bildet min Tænkemaade og min Skjæbne — Disse to Tilbøyligheder har, som jeg før bemærkede, en meget nøye Forbindelse med hverandre — men den ene kan dog tænkes uden den anden; thi endskjønt jeg ikke vel kan være Helt, kan jeg dog meget vel være besynderlig uden Friche — Nu vil jeg kun tale om denne sidste — Det synes strax, som at min naturlige Stolthed allene skulde være en tilstrækkelig Grund til denne min Lyst at være frie — Enhver Sjæl, som føler sin fulde Værd, og endnu ikke er fornøyet dermed; enhver Sjæl som finder en uimod-